

Concept Praktijkhandreiking 1118

Het optreden van de accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders

Reactietermijn tot 16 december 2011

NIVRA en NOvAA gebruiken de merknaam NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants). De wettelijke fusie van NIVRA en NOvAA tot NBA moet nog plaatsvinden

Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

The logo for the Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) consists of a thick, solid black horizontal bar positioned above the letters 'NBA' in a large, bold, sans-serif font.

CONCEPT

**Concept Praktijkhandreiking 1118 Het optreden van de accountant in de algemene vergadering
van aandeelhouders**

Concept Praktijkhandreiking 1118	Het optreden van de accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders
Datum:	29 november 2011
Onderwerp:	Het optreden van de accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders
Van toepassing op:	Externe accountants die betrokken zijn bij de controle van beursgenoteerde vennootschappen
Status:	Praktijkhandreiking
Relevante regelgeving	BW Art. 2:117 lid 5 Wta Art. 20 en 26 Bta Art. 38a en 38b VGC Hoofdstuk A-110 Integriteit en hoofdstuk A-1140 Geheimhouding De Nederlandse corporate governance code

Verantwoording

Er is de laatste tijd veel belangstelling vanuit het maatschappelijk verkeer voor de communicatie van de accountant inclusief de rol van de accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders. Er is behoefte aan een (pro)actievere opstelling van accountants. Deze praktijkhandreiking geeft hier een nadere invulling aan door de accountant –na afstemming met bestuur en raad van commissarissen – de mogelijkheid te bieden zijn controlewerkzaamheden bij de jaarrekening, het jaarverslag en –indien van toepassing- het MVO verslag toe te lichten in de algemene vergadering van aandeelhouders ter invulling van zijn maatschappelijke rol.

Deze praktijkhandreiking is een actualisering van Richtlijn 780N Het optreden van de accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders. Er wordt verder geen inhoudelijke uitbreiding van de rol van de accountant in deze praktijkhandreiking aan de orde gesteld, aangezien de wetgeving in BW2 en de Nederlandse corporate governance code op dit gebied ongewijzigd is. Tevens worden de bestaande verantwoordelijkheden in stand gehouden. Indien meer informatie gewenst is over de jaarrekening, het jaarverslag en het MVO-verslag zelf, is dit aan de onderneming zelf om deze informatie te verstrekken.

CONCEPT

Inleiding

De NBA geeft met deze praktijkhandreiking nadere toelichting op de volgende bepaling in de wet: *De accountant aan wie de opdracht tot het onderzoek van de jaarrekening is verleend, bedoeld in artikel 393 lid 1, is bevoegd de algemene vergadering die besluit over de vaststelling van de jaarrekening bij te wonen en daarin het woord te voeren.* (artikel 2:117, lid 5BW)

Uit de wetsgeschiedenis van artikel 2:117, lid 5 BW blijkt dat de wetgever van mening is dat de accountant aanwezig behoort te zijn in de jaarvergadering waar de jaarrekening wordt besproken. Om die reden zal de accountant er op aan dringen aanwezig te willen zijn in de algemene vergadering van aandeelhouders waar wordt besloten over de vaststelling van de jaarrekening.

De NBA geeft met deze praktijkhandreiking tevens nadere toelichting op de bepaling in de Nederlandse corporate governance code zoals opgesteld door de Commissie Tabaksblat in 2003 en in 2008 aangepast door de Commissie Frijns, hierna de Code, onder V.2.1, dat de externe accountant over zijn verklaring over de getrouwheid van de jaarrekening kan worden bevraagd door de algemene vergadering van aandeelhouders. In december 2004 is de Code wettelijk verankerd door middel van een Koninklijk Besluit waarin de code is aangewezen als gedragscode in de zin van artikel 2:391, lid 5 BW. De Code ziet toe op beursgenoteerde vennootschappen. Het staat hen echter vrij de Code slechts geheel of gedeeltelijk te volgen. Voorwaarde is wel dat de organisatie motiveert waarom wordt afgeweken van de Code ('comply or explain'). Andere organisaties dan beursgenoteerde vennootschappen kunnen opteren voor toepassing van de Code.

Deze praktijkhandreiking kan worden gebruikt door de externe accountant in de zin van de VGC die optreedt tijdens een jaarvergadering of ledenvergadering van een niet-beursgenoteerde onderneming [die wel de Nederlandse corporate governance code of een vergelijkbare code zoals de Code Banken of de Code Verzekeraars toepast].

De toelichting bij bepaling V.2.1 in de Code vermeldt dat de externe accountant alleen kan worden bevraagd over zijn controlewerkzaamheden en zijn verklaring bij de jaarrekening. Tevens wordt in de Code vermeld dat de aanwezigheid van de accountant in de jaarvergadering geen afbreuk doet aan de algemene verantwoordingsplicht van het bestuur en de raad van commissarissen aan de algemene vergadering, alsmede hun plicht om 'tenzij een zwaarwegend belang zich daartegen verzet' aan de algemene vergadering alle gevraagde inlichtingen te verschaffen.

Het past bij de maatschappelijke rol van de accountant, dat hij ook bevraagd kan worden over zijn werkzaamheden bij het jaarverslag en –indien van toepassing- het MVO verslag. Dit dient wel te worden afgestemd met het bestuur en de raad van commissarissen. De aanwezigheid in de algemene vergadering en het spreekrecht van de accountant die assurance verleent bij het maatschappelijk jaarverslag is namelijk niet wettelijk verankerd.

Paragraaf 49 van de oorspronkelijke Code, dat wil zeggen de Code opgesteld door de Commissie Tabaksblat (Verantwoording van het werk van de commissie) stelt dat *'de externe accountant het recht heeft om het woord te voeren, wanneer tijdens de vergadering mededelingen door het bestuur en/of raad van commissarissen worden gedaan die naar het oordeel van de externe accountant op basis van zijn kennis van de onderneming 'een materiële onjuiste voorstelling van zaken' zouden geven'*. De Monitoring Commissie is van mening dat deze opvatting nog steeds relevant is.

Deze opvatting is ook in overeenstemming met het fundamentele beginsel integriteit in de Verordening Gedragscode (VGC) waar in artikel A-110.2 en A-110.3 is aangegeven dat de accountant vermijdt dat hij in verband wordt gebracht met materieel onjuiste of misleidende informatie. Na wijzigingen in de Wta/ het Bta per 1 juli 2011 geldt dat de accountant vertrouwelijke informatie kan verstrekken aan de aandeelhouders wanneer daartoe instemming is gevraagd en verkregen van de opdrachtgever. De accountant dient hierbij de belangen van betrokken partijen en derden, waaronder het maatschappelijk belang, zorgvuldig af te wegen en de betrouwbaarheid, volledigheid en de

onderbouwing van de informatie en de wijze waarop en aan wie de informatie verstrekt wordt, in overweging te nemen en hiervan een vastlegging te maken (zie gewijzigde Wta Art. 20 en 26 en Bta Art. 38a en 38b).

Begrippen en definities

In deze praktijkhandreiking wordt verstaan onder:

- De jaarrekening: de enkelvoudige jaarrekening die bestaat uit de balans, de winst- en verliesrekening met de toelichting, en de geconsolideerde jaarrekening indien de rechtspersoon een geconsolideerde jaarrekening opstelt, zoals beschreven in artikel 2:361, lid 1 BW.
- Het jaarverslag: het verslag van de bestuurders van de rechtspersoon dat een getrouw beeld geeft van de toestand op de balansdatum, de ontwikkeling gedurende het boekjaar en de resultaten van de rechtspersoon en van de groepsmaatschappijen waarvan de financiële gegevens in zijn jaarrekening zijn opgenomen. Het jaarverslag bevat, in overeenstemming met de omvang en de complexiteit van de rechtspersoon en groepsmaatschappijen, een evenwichtige en volledige analyse van de toestand op de balansdatum, de ontwikkeling gedurende het boekjaar en de resultaten. Indien noodzakelijk voor een goed begrip van de ontwikkeling, de resultaten of de positie van de rechtspersoon en groepsmaatschappijen, omvat de analyse zowel financiële als niet-financiële prestatie-indicatoren, met inbegrip van milieu- en personeelsaangelegenheden. Het jaarverslag geeft tevens een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd. Het jaarverslag wordt in de Nederlandse taal gesteld, tenzij de algemene vergadering tot het gebruik van een andere taal heeft besloten (artikel 2:391, lid 1 BW).
- Het verslag van de Raad van Commissarissen: het verslag van de Raad van Commissarissen en haar commissies (zoals audit en remuneratie) dat, hoewel wettelijk niet voorgeschreven, bij beursfondsen onderdeel uit maakt van de jaarstukken. De inhoud van dit verslag wordt met name bepaald door de best practice bepalingen in de Nederlandse corporate governance code.
- De jaarvergadering: de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders waarin de jaarrekening wordt vastgesteld en het jaarverslag worden besproken;
- De Code : de Nederlandse corporate governance code, Beginselen van deugdelijk ondernemingsbestuur en best practice bepalingen, gedateerd 10 december 2008;
- Bpb: Best practice bepaling in de Code .
- De accountant: de als externe accountant optredende registeraccountant die in opdracht van de vennootschap de jaarrekening controleert in overeenstemming met artikel 2:393, lid 1 BW.

In bijlage I zijn de verantwoordelijkheden van het bestuur, de Raad van Commissarissen en de accountant beschreven.

Verstrekken van vertrouwelijke informatie aan aandeelhouders

De accountant zal er voor zorg dragen dat vooraf wordt vastgelegd dat hij bij het communiceren over controleaangelegenheden inclusief het beantwoorden van vragen in de jaarvergadering en de bedoelde herstelplicht bij een materieel onjuiste voorstelling van zaken voldoet aan de eisen van de Wta/het Bta voor het verstrekken van vertrouwelijke informatie aan derden, zijnde de aandeelhouders. Volgens de Wta/ het Bta is dit mogelijk indien dit geschiedt met schriftelijke toestemming van de controlecliënt en indien er sprake is van een specifiek doel en de externe accountant dit doel vastlegt. Verder dient de accountant zijn overwegingen om deze informatie te verstrekken vast te leggen. Om te voldoen aan de vereisten van de Wta/het Bta, verdient het volgende aanbeveling:

- dat de ontheffing schriftelijk wordt aangevraagd bij de opdrachtgever, bijvoorbeeld via de jaarlijkse brief met de opdrachtbevestiging (verwezen wordt naar de voorbeeldbrieven op de website van de NBA);
- dat deze ontheffing schriftelijk wordt verkregen;
- de ontheffing jaarlijks aan te vragen;
- in de (aanvraag tot) ontheffing te verwijzen naar de specifieke jaarvergadering (datum) waar de accountant zal verschijnen.

Deze ontheffing geldt alleen tijdens de jaarvergadering.

Spreekrecht/herstelplicht

Indien de accountant, gedurende de jaarvergadering, tot de conclusie komt, dat het bestuur van de rechtspersoon, de Raad van Commissarissen of auditcommissie, mededelingen doen, die naar zijn oordeel een materieel onjuiste voorstelling van zaken geven, zal de accountant om correctie verzoeken of om een schorsing van de vergadering te vragen.

Tijdens de schorsing zal hij de betrokkene verzoeken de verstrekte informatie te corrigeren.

Indien de accountant na de jaarvergadering tot de conclusie komt dat een materieel onjuiste voorstelling van zaken is gegeven tijdens de jaarvergadering zal hij alsnog vragen om herstel conform artikelen A-110.2 en A-110.3 van de VGC.

De voorbereiding op de jaarvergadering

De volgende paragrafen zijn aan te bevelen als voorbereiding op de jaarvergadering:

De accountant bereidt zich zodanig voor op de jaarvergadering dat hij gestelde vragen kan beantwoorden. In deze voorbereiding past een analyse van zaken die in de jaarvergadering mogelijk aan de orde kunnen komen.

De voorzitter van de jaarvergadering heeft een belangrijke rol in het leiden van de vergadering en het beoordelen of vragen zich lenen voor beantwoording door het bestuur, de commissarissen, de auditcommissie of de accountant. Om die reden neemt de accountant met de voorzitter van de jaarvergadering de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden van zowel de bestuurders en commissarissen als de accountant door (zie bijlage I), alsmede de aard van de vragen die voort kunnen vloeien uit de controle van de jaarrekening.

In het kader van de voorbereiding van de vergadering zal de accountant met de voorzitter van de vergadering, en/of de bestuurders en/of commissarissen en/of auditcommissie bespreken welke specifieke zaken in het kader van de jaarvergadering van belang (kunnen) zijn. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan:

- diverse financiële en niet financiële risico's (strategische risico's, risico's ten aanzien van de interne beheersing, risico's op het gebied van MVO);
- belangrijke schattingselementen in de jaarrekening;
- opvallende resultaatontwikkelingen;
- continuïteit;
- visie op het gebied van MVO;
- etc.

De accountant bespreekt de mogelijkheid met bestuur en commissarissen om in de vergadering een toelichting te geven op zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarrekening, het jaarverslag en – indien van toepassing- het MVO-verslag.

Aandeelhouders kunnen tijdens de jaarvergadering vragen stellen over de inhoud van de management letter. Het is aan het bestuur respectievelijk de commissarissen om te bepalen of deze vragen worden beantwoord. Indien dit het geval is ligt het voor de hand dat de voorzitter van de raad van commissarissen of de voorzitter van de auditcommissie deze vragen beantwoordt namens de onderneming. In het kader van de voorbereiding op de vergadering is het raadzaam dat de accountant met de onderneming bespreekt of vragen over de managementletter beantwoord zullen worden en indien dit het geval is bespreekt welke zaken aan de orde zullen komen. Op deze wijze kan voorkomen worden dat naar aanleiding van de beantwoording van vragen de accountant gedwongen wordt tot het herstel. Uiteraard kan ook afgesproken worden dat de entiteit in een korte presentatie pro-actief informatie verstrekt over de managementletter van de accountant. In dat geval kan de accountant het management bijstaan bij het voorbereiden van de presentatie.

Voorafgaand aan de jaarvergadering zal de accountant met de voorzitter het door de onderneming te hanteren protocol voor het stellen en het beantwoorden van vragen op de jaarvergadering bespreken.

In het algemeen zal de voorzitter de inhoud van dit protocol voor de vergadering bekend maken. Het is gebruikelijk dat vragen worden gericht aan de voorzitter, die deze dan kan voorleggen aan de juiste persoon. Dit protocol zal in ieder geval afspraken bevatten over de te volgen procedure, indien een situatie waarin de accountant een herstelplicht heeft, zich voordoet. Tevens kan in het protocol worden opgenomen dat de voorzitter, alvorens de behandeling van de jaarrekening af te ronden, de accountant vraagt of hij nog zaken aan de orde wenst te stellen ter aanvulling op het reeds besprokene. Dit geeft de accountant de mogelijkheid om op een natuurlijke wijze zaken, bijvoorbeeld in het kader van de bespreking van de managementletter – nader toe te lichten.

In bijlage II zijn mogelijke aandachtspunten voor het overleg met de voorzitter van de jaarvergadering weergegeven.

Indien vragen van aandeelhouders, die tijdens de jaarvergadering worden gesteld, vooraf kenbaar zijn gemaakt aan de accountant, zal deze in overleg met de voorzitter vaststellen welke van de vragen betrekking hebben op controleaangelegenheden. De accountant zorgt ervoor dat antwoorden op dergelijke vragen worden voorbereid voor aanvang van de jaarvergadering.

Het verdient de voorkeur dat de accountant op een fysiek neutrale plaats zitting neemt in de vergaderruimte.

De accountant wordt geacht aanwezig te zijn op de jaarvergadering, waarin wordt besloten over de vaststelling van de jaarrekening (artikel 2: 117, lid 5 BW). Het verdient de voorkeur dat de accountant de gehele vergadering aanwezig is. Indien het bestuur en/of de Raad van Commissarissen hier bezwaar tegen hebben, overweegt de accountant welke consequenties dit zal hebben voor zijn opdracht en/of controleverklaring.

Communicatie tijdens de vergadering

De volgende paragrafen zijn aan te bevelen om te communiceren tijdens de jaarvergadering. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen communicatie over de jaarrekening, het directieverslag, het MVO-verslag, het beantwoorden van vragen in het algemeen en spreekrecht/herstelplicht.

De jaarrekening

Na afstemming met de voorzitter geeft de accountant indien gewenst de volgende informatie in de vergadering:

- Een toelichting op de reikwijdte van het onderzoek;
- Een toelichting op het proces van afstemming en communicatie met RvC ten aanzien van verantwoordelijkheid, reikwijdte van de controle, specifieke bevindingen (interne beheersing en significante aspecten met betrekking tot financiële verslaggeving) en onafhankelijkheid. Inhoudelijke vragen hierover kan de Raad van Commissarissen verder toelichten.

Het directieverslag

Na afstemming met de voorzitter geeft de accountant indien gewenst meer informatie over het onderzoek van het directieverslag:

- De onderzoek-aanpak (zie praktijkhandreiking 1109 Corporate Governance informatie en paragraaf over verantwoordelijkheden accountant);
- Toelichting op proces van afstemming en communicatie met bestuur en Raad van Commissarissen. Inhoudelijke vragen hierover kunnen het bestuur en/of de Raad van Commissarissen verder toelichten.

Het MVO-verslag

Na afstemming met de voorzitter geeft de accountant indien gewenst meer informatie over het assurance proces bij het MVO-verslag:

- Aanduiding en beschrijving van het object van onderzoek (zeker indien niet het gehele verslag object is van onderzoek) alsmede de vermelding of sprake is van een onderzoek gericht op het verstrekken van een redelijke of een beperkte mate van zekerheid. Hierbij aangeven dat er geen wettelijke kaders zijn zoals bij de jaarrekening.
- Eventuele beperkingen bij het onderzoek bijvoorbeeld in de situatie dat bijvoorbeeld niet het gehele verslag object van onderzoek is geweest of in het verslag toekomstgerichte informatie is opgenomen die mogelijk geen onderdeel uitmaakt van de assurance-opdracht.
- Toelichting op de uitgevoerde werkzaamheden.
- Toelichting op proces van afstemming en communicatie met bestuur en Raad van Commissarissen. Inhoudelijke vragen hierover kunnen het bestuur en/of de Raad van Commissarissen verder toelichten.

De verantwoordelijkheden van de accountant ten aanzien van de beantwoording van vragen

Uitgangspunt bij de beantwoording van vragen is dat het de verantwoordelijkheid van bestuurders en commissarissen is om de aandeelhouders te informeren over zaken die de onderneming aangaan, waaronder de inhoud van de jaarrekening en de kwaliteit van het stelsel van interne beheersing. De accountant beperkt zich tot het beantwoorden van vragen over zijn controlewerkzaamheden over zijn verklaring bij de jaarrekening (de Code V.2.1). Gezien de maatschappelijke rol van de accountant, kan hij ook bevraagd worden over zijn werkzaamheden bij het jaarverslag en –indien van toepassing- bij het MVO verslag. Vragen inzake het verslag van de accountant aan de Raad van Commissarissen alsmede de management letter dienen gericht te worden aan de voorzitter van de vergadering. De accountant zal zich bij beantwoording van dergelijke vragen laten leiden door de volgende alinea van deze praktijkhandreiking.

Bij de beantwoording van vragen zal de accountant openheid betrachten over zijn eigen werkzaamheden, waarbij hij in overeenstemming met de VGC Artikel A140.8:

- de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig afweegt;
- de gevraagde informatie verschaft, tenzij de voorzitter van de jaarvergadering vanwege het zwaarwichtige belang van de informatie voor de vennootschap zich tegen bekendmaking verzet;
- slechts mededelingen doet over de uitkomst van zijn arbeid voor zover de door hem verrichte werkzaamheden voldoen aan de algemene beginselen van de VGC waaronder deskundigheid en zorgvuldigheid;
- zorg draagt voor een evenwichtige verstrekking van informatie.

Voorts houdt hij rekening met de relevante bepalingen in de Wet op het financieel toezicht (Regels ter voorkoming van marktmisbruik en voor het optreden op markten in financiële instrumenten Art. 5:59-5:65 Wft) inzake het verstrekken van informatie (het openbaar maken van koersgevoelige informatie).

De accountant draagt er zorg voor dat zijn antwoorden op gestelde vragen juist en volledig worden weergegeven in de notulen van de jaarvergadering.

Buiten de jaarvergadering en tijdens de schorsing daarvan is de geheimhoudingsplicht onverkort van toepassing, zodat de accountant niet ingaat op vragen.

Spreekrecht/herstelplicht

Indien de accountant, gedurende de jaarvergadering, tot de conclusie komt, dat het bestuur van de rechtspersoon, de Raad van Commissarissen of auditcommissie, mededelingen doen, die naar zijn oordeel een materieel onjuiste voorstelling van zaken geven, in relatie tot de jaarrekening, jaarverslag en eventueel MVO verslag of zijn controleverklaring, zal de accountant om correctie verzoeken of om een schorsing van de vergadering te vragen.

Tijdens de schorsing zal hij de betrokkene verzoeken de verstrekte informatie te corrigeren.

Communicatie na afloop van de vergadering

Evaluatie

De accountant, het bestuur en de RvC evalueren waar relevant het optreden van de accountant na afloop de vergadering.

Herstelplicht

De accountant gaat de juistheid van de notulen na. Indien de accountant na de jaarvergadering tot de conclusie komt dat een materieel onjuiste voorstelling van zaken is gegeven tijdens de jaarvergadering zal hij alsnog vragen om herstel conform Artikelen A-110.2 en A-110.3 van de VGC.

CONCEPT

Bijlage I: Verantwoordelijkheden van het bestuur, de Raad van Commissarissen en de accountant

De verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Commissarissen van de rechtspersoon

Het bestuur van de rechtspersoon is verantwoordelijk voor het opstellen van de jaarrekening en het jaarverslag (Zie Artikel 2: 101 BW). Zowel de bestuurders als de commissarissen zijn hoofdelijk aansprakelijk tegenover derden voor de schade indien door de jaarrekening een misleidende voorstelling wordt gegeven van de toestand der vennootschap (Zie Art 2:139 en Art 2:150 BW).

Artikel 2: 392 BW geeft aan welke gegevens, waaronder de controleverklaring, door het bestuur van de rechtspersoon aan de jaarrekening en het jaarverslag moeten worden toegevoegd. Bij beursgenoteerde vennootschappen geldt ook dat op basis van de Wft dat de als ter zake verantwoordelijk aangewezen personen een verantwoordelijkheidsverklaring over de jaarrekening en het jaarverslag ondertekenen (Art 5:25c lid 2c Wft).

De Code schrijft voor dat het bestuur van de rechtspersoon over de volgende onderwerpen in het jaarverslag rapporteert:

- naleving van de Code (Bpb I.1);
- strategie, randvoorwaarden, realisatie van de doelstellingen en relevante aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen (Bpb II.1.2);
- het intern risicobeheersings- en controlesysteem (inclusief de zogenaamde 'in control statement'), inclusief belangrijke geplande en aangebrachte wijzigingen (Bpb II.1.4 en Bpb II.1.5);
- de gevoeligheid van de resultaten ten aanzien van externe omstandigheden en variabelen (Bpb II.1.6);
- het remuneratierapport van commissarissen (Bpb II.2.12 en Bpb II.2.13);
- transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders en/of commissarissen spelen (Bpb II.3.4 en Bpb III.6.3)
- alle transacties tussen de vennootschap en natuurlijke of rechtspersonen die ten minste tien procent van de aandelen in de vennootschap houden (Bpb III.6.4)
- een overzicht van alle uitstaande of potentieel inzetbare beschermingsmaatregelen tegen een overname van zeggenschap over de vennootschap (Bpb IV.3.11).

In de Bpb III.1.2 is aangegeven dat het verslag van de raad van commissarissen deel moet uitmaken van de jaarstukken.

De Raad van Commissarissen heeft volgens de Code tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming, en staat het bestuur met raad ter zijde (Principe III.1). De taken en werkwijze zijn nader aangegeven in Bpb'n III.1.1 t/m 1.9. Als de Raad van Commissarissen meer dan vier leden omvat, stelt de Raad uit zijn midden onder meer een auditcommissie in (Principe III.5). De taken en werkwijze van de auditcommissie zijn nader aangegeven in Bpb'n III.5.4 tot en met III.5.9.

Het bestuur legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan de raad van commissarissen en aan de algemene vergadering (Principe II.1) en geeft een nadere toelichting in de algemene vergadering. De voorzitter van de raad van commissarissen draagt als voorzitter zorg voor een ordelijk en efficiënt verloop van de algemene vergadering (Principe III.4).

De verantwoordelijkheden van de accountant in het kader van zijn controle van de jaarrekening inclusief het jaarverslag en overige gegevens

In artikel 2: 393, lid 3 BW is voorgeschreven dat de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening onderzoekt of:

- a. de jaarrekening het in artikel 2: 362, lid 1 BW vereiste inzicht geeft;
- b. de jaarrekening voldoet aan de bij of krachtens de wet gestelde voorschriften;

- c. het jaarverslag, waaronder Corporate Governance informatie op basis van de Code, voorzover hij dat kan beoordelen, is opgesteld overeenkomstig BW 2, Titel 9 en verenigbaar is met de jaarrekening. In dit kader wordt ook verwezen naar Praktijkhandreiking 1109 De verantwoordelijkheid van de accountant bij de toetsing van in het jaarverslag opgenomen corporate governance informatie;
- d. de vereiste overige gegevens zoals opgenomen in artikel 2:392, lid 1 BW, onderdelen b tot en met g zijn toegevoegd.

In artikel 2:393, lid 5 BW is voorgeschreven dat de accountant de uitslag van zijn onderzoek weergeeft in de vorm van een verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening. De controleverklaring omvat ten minste:

- a. een vermelding op welke jaarrekening het onderzoek betrekking heeft en welke wettelijke voorschriften op de jaarrekening toepasselijk zijn;
- b. een beschrijving van de reikwijdte van het onderzoek, waarin ten minste wordt vermeld welke richtlijnen voor de accountantscontrole in acht zijn genomen;
- c. een oordeel of de jaarrekening het vereiste inzicht geeft en aan de bij en krachtens de wet gestelde regels voldoet;
- d. een verwijzing naar bepaalde zaken waarop de accountant in het bijzonder de aandacht vestigt, zonder een verklaring met beperking af te geven.
- e. een vermelding van de gebleken tekortkomingen naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag overeenkomstig de wet is opgesteld en of de overige gegevens zijn toegevoegd.
- f. een oordeel over de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

De verantwoordelijkheid van de accountant bij de toetsing van in het jaarverslag opgenomen corporate governance-informatie is nader uitgewerkt in het aangepaste Besluit nadere voorschriften inhoud jaarverslag gepubliceerd op 10 december 2009. In praktijkhandreiking 1109 is hierover het volgende weergegeven:

“Uitgaande van de wet en de bepalingen in Standaard 720 verricht de accountant die belast is met de controle van de jaarrekening in ieder geval de volgende werkzaamheden:

1. Toets van rapportage-eisen uit De Code voor opname in het jaarverslag en verslag van de raad van commissarissen; vaststellen dat het jaarverslag de te verstrekken informatie¹ bevat.
2. Toets op consistentie van door bestuur of raad van commissarissen gedane uiteenzettingen in jaarverslag en jaarrekening; vergelijken van de in het jaarverslag opgenomen uiteenzettingen met betrekking tot onderwerpen, die ook in de jaarrekening zijn opgenomen.
3. Toets op consistentie van uiteenzettingen in jaarverslag en verslag van de raad van commissarissen met uitkomsten van de wettelijke controle. Hieronder horen ook de in best practice bepaling II.1.4 gevraagde beschrijvingen van:
 - de voornaamste risico's gerelateerd aan de strategie van de vennootschap;
 - de opzet en werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen met betrekking tot de voornaamste risico's in het boekjaar; en
 - eventuele belangrijke tekortkomingen in de interne risicobeheersing- en controlesystemen die in het boekjaar zijn geconstateerd, welke eventuele significante wijzigingen in die systemen zijn aangebracht, welke eventuele belangrijke verbeteringen van die systemen zijn gepland en dat één en ander met de auditcommissie en de raad van commissarissen is besproken.

De accountant zal op grond van zijn bevindingen van de jaarrekeningcontrole slechts op hoofdlijnen kunnen beoordelen of (delen van) de rapportage van het bestuur zoals gevraagd in best practice bepaling II.1.4 van De Code de stand van zaken adequaat weergeeft.

4. Nagaan of de uiteenzettingen die betrekking hebben op de naleving van De Code consistent zijn met bevindingen die zijn voortgekomen uit de uitvoering van de wettelijke controle.

¹ Zie Praktijkhandreiking 1109 Bijlage 2 Relevante principes en *best practice*-bepalingen in de De Code

Op basis van de eisen van het vaststellingsbesluit nadere voorschriften inhoud jaarverslag (hierna Het Besluit) verricht de accountant daarnaast de volgende werkzaamheden:

- a. Vaststellen dat de in Het Besluit genoemde mededelingen in de corporate governanceverklaringen zijn opgenomen (formele toets).
- b. De verenigbaarheid van de informatie over de overnamerichtlijn nagaan, met de informatie voor zover aan hem bekend als gevolg van de controle van de jaarrekening.
- c. De verenigbaarheid van de informatie over het beheers- en controlesysteem van de vennootschap rond het proces van financiële verslaggeving nagaan, met de informatie voor zover aan hem bekend op basis van de controle van de jaarrekening”.

De verantwoordelijkheden van de accountant in het kader van een assurance opdracht inzake een MVO verslag

De verantwoordelijkheid van de accountant in het kader van een MVO-verslag doelt primair op de situatie dat de accountant een opdracht heeft gekregen tot het verstrekken van assurance bij een MVO-verslag. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen de situatie dat sprake is van een afzonderlijk MVO-verslag en de situatie dat sprake is van een geïntegreerd verslag waarin zijn opgenomen de jaarrekening, het jaarverslag zoals bedoeld in 2:391 BW, de overige gegevens en het maatschappelijk verslag.

Het is belangrijk om hier te benadrukken dat er voor deze assurance opdracht geen wettelijk kader is. Dit houdt in dat aanwezigheid van de accountant die assurance verleent bij het maatschappelijk jaarverslag in de algemene vergadering van aandeelhouders en het spreekrecht in de vergadering niet wettelijk verankerd is en dus als zodanig ook dient te worden afgestemd met het bestuur en de raad van commissarissen. De NBA is van opvatting dat de accountant ook op dit punt de verantwoordelijkheid moet pakken en de dialoog moet zoeken met bestuur en raad van commissarissen over de rol van de accountant van het maatschappelijk verslag tijdens de vergadering.

Bijlage II: Mogelijke aandachtspunten voor het overleg met de voorzitter van de jaarvergadering en het bestuur

1. Duidelijke afspraken maken over de orde van de jaarvergadering en de wijze waarop vragen kunnen worden gesteld en beantwoord. Uitgangspunt hierbij is dat de vragen worden gericht aan de voorzitter, die deze dan kan voorleggen aan de juiste persoon.
2. Duidelijke afspraken maken over wie welke vragen zal beantwoorden. Uitgangspunt hierbij is dat het aan bestuurders en commissarissen is om de aandeelhouders te informeren over zaken die de onderneming aangaan, waaronder de inhoud van de jaarrekening en de kwaliteit van het stelsel van interne beheersing. De accountant beperkt zich tot het beantwoorden van vragen over zijn controlewerkzaamheden en over zijn verklaring bij de jaarrekening.
3. Duidelijke afspraken maken over op welke wijze de accountant kenbaar kan maken wanneer tijdens de jaarvergadering mededelingen door het bestuur en/of Raad van Commissarissen worden gedaan die naar zijn oordeel, op basis van zijn kennis van de onderneming en zijn controle, 'een materiële onjuiste voorstelling van zaken' geven en welke procedure daarvoor en voor mogelijke correctie zal worden gehanteerd. Dit kan door het vragen om schorsing.
4. Duidelijke afspraken maken over de wijze waarop de accountant tijdens de jaarvergadering kenbaar kan maken dat hij het woord wenst te voeren.
5. In verband met de mogelijke aanwezigheid van niet-aandeelhouders in de jaarvergadering is het noodzakelijk dat vooraf wordt vastgelegd dat de accountant bij het beantwoorden van vragen in de jaarvergadering is ontheven van zijn geheimhouding ten opzichte van deze derden.
6. Het verdient de voorkeur dat de accountant zich bij zijn voorbereiding op en bij zijn optreden in de jaarvergadering laat ondersteunen door een collega-accountant. Uiteraard beantwoordt de accountant die is belast met de controle de gestelde vragen. Op deze wijze is ook gewaarborgd dat in het uitzonderlijke geval dat de accountant die belast is met de controle niet in staat is de jaarvergadering bij te wonen, hij zich kan laten vertegenwoordigen door de collega-accountant waarmee hij de jaarvergadering heeft voorbereid.
7. Bespreken in hoeverre de onderneming desgevraagd inzicht wenst te geven in de door de accountant verzonden managementletter en indien de onderneming voornemens is inzicht te geven bespreken welke zaken aan de orde zullen komen. Desgewenst kan de accountant de onderneming ondersteunen bij de voorbereiding van de beantwoording. Uiteraard kan ook afgesproken worden dat de entiteit in een korte presentatie pro-actief informatie verstrekt over de managementletter van de accountant. In dat geval kan de accountant het management bijstaan bij het voorbereiden van de presentatie.
8. Afspreken dat de accountant alvorens de behandeling van de jaarrekening in de aandeelhouders vergadering wordt afgerond van de voorzitter de vraag krijgt of hij nog zaken wenst toe te voegen. Dit geeft de accountant de mogelijkheid om op een natuurlijke wijze zaken, bijvoorbeeld in het kader van de bespreking van de managementletter – nader toe te lichten.
8. Ingeval van een 'joint audit' zijn beide accountants verantwoordelijk voor een goede voorbereiding op de jaarvergadering.
9. Duidelijke afspraken maken over de wijze waarop is gewaarborgd dat de antwoorden van de accountant op gestelde vragen juist en volledig worden weergegeven in de notulen van de jaarvergadering.